

A szelídgesztenyések, mint ősi agrárerdészeti módszer és az ebben rejlő sokfunkciós lehetőségek

„Ülve az őstelken, hol rád fény és öröm árad:
Védd, gyarapítsd, - s díszét még magasabbra
emeld!

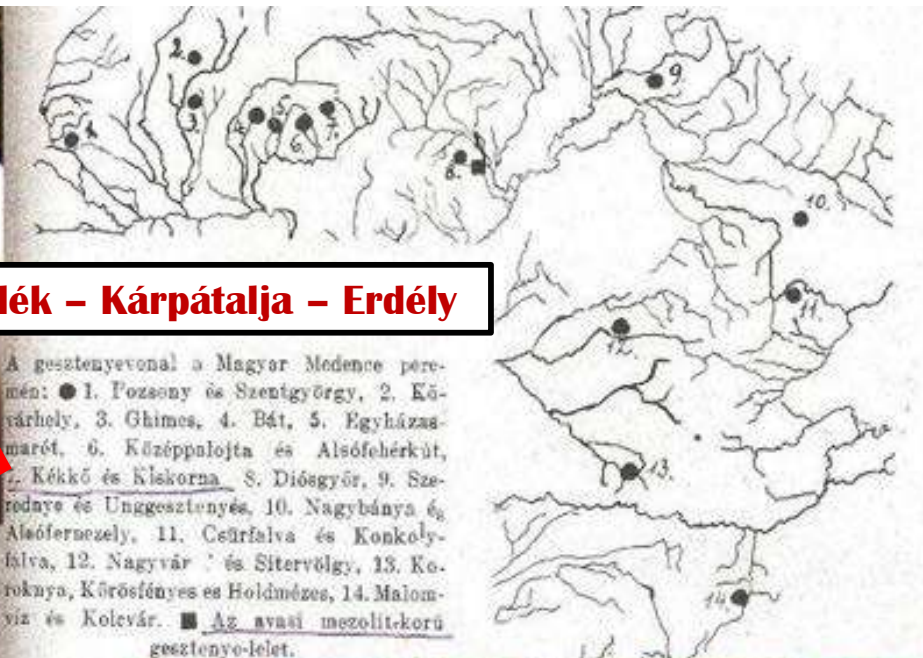
És kik az első fát olták s letevék az alapköt:
Őseid emlékét áldani el ne mulaszd!”

Tompa Mihály

Felvidék – Kárpátalja – Erdély

Gesztenyések a Magyar Medencében és a Magyar Medence peremén

Nyugat-Dunántúl

Nagymaros környéke

Dél-Dunántúl

Abb. 1. Die Verteilung der Kastanienwälder in

Táji adottságok

Hegyekkel körbezárt térség - sajátos mikroklíma

*„Nagy-Maroson a Duna partjárul igen
sajátságos kilátásunk van...*

*... a Duna itt olyan, mint hegyektől
köröskörül bérekesztett havasi tó.”*

(Hunfalvy János, 1856)

Három nagy tájképi egység találkozása

Mozaikos szerkezet, tájba illő, hagyományos gazdálkodás

változatos élőviág, gyümölcsfajokban is gazdag

Felhagyott gyümölcsösök - tájfajta gyűjtemények

*„A táj hangulata,
egyesíti magában
az észak
áthatolhatatlan
szürkés borongósságát,
jeges szikrázását...*

*... és a déli vidékek
derűjét, hetykeségét”.*

(Hamvas Béla)

**Szántóföldi
növények
termesztésére
kedvezőtlenebb
adottságú
(meredekség, talaj,
stb.) területeken
alternatíva lehet**

*(amennyiben a
termőhelyi egyéb
adottság a gesztenyének
megfelel).*

Szelídgesztenyések

Eróziós
völgyekkel
szabdalt
domboldalak

Szelídgesztenyések

Nem
összefüggő
foltokban,
főként
északi-
északkeleti
és keleti
kítettségekben

Szelídgesztenyések

táji adottságok

→ ősi eredet

→ telepítések

századokon átívelő
tájbaillő, értékőrző
gazdálkodás, szelekció

Gesztenyés típusok

zárt erdőjelleű gesztenyeállományok

**harmonikus
átmenetet
képezhetnek a
beépített térrész és az
erdő között, jól
beilleszkednek a
tájba, az erdő
szövetébe.**

**Eltérő tájképi arculatok
Délre és északra néző oldalak
közti éles átmenetek**

Virágzás idején tűnik ki környezetéből.

Ember és táj harmonikus kapcsolatát szépen jelképezi.

Zárt erdőjelleű gesztenyések, mégis különböznek az erdőgazdaság által hasznosított erdőkötől... a gyümölcsösöktől is

Különleges kultúrtáj, fajgazdag, változatos élővilággal

Nyíltabb, lágates
gesztenyések

*Sajátosabb mikroklíma, más formájú
gesztenyefák, másabb aljnövényzet*

**Szintén gazdag és változatos, de -
jellegéből adódóan – eltérőbb élővilág**

**Zárt erdőjelleű és
a nyílt ligetes
gesztenyések
átmenetei**

Zárt, elegyes
erdőben,
néhányfás
gesztenyefa-
csoportok...

... színesítik,
gazdagítják a
fajösszetételt.

Fák átlagéletkora

Idős, odvas fák alkotta gesztenyések

Idős, odvas fák jelentősége

vegyes
koreloszlás
Fiatal és szebb
korú fák

Felhagyott anyatelep fura gesztenyefái

Gazdálkodás módja

**Szürethez előkészített
Hagyományos
gazdálkodással
rendszeresen művelt**

Telekhatárokat a
gazdálkodás módja is jelzi

Van, ahol a telekhatárt nemcsak a gazdálkodás módja jelzi...

Kéregrák (*Cryphonectria parasitica*)

Kórokozó által okozott változások

Magról kelt gesztenyefák

Erőteljes tősarjak

Bizonyítják létjogosultságát

Sokfunkciós hasznosítás
(„agrárerdészet” már a múltban)

K
o
m
p
l
e
x

h
a
s
z
n
o
s
í
t
á
s

gazdagabb,
egészségesebb
ökoszisztéma

L
o
m
b
k
o
r
o
n
á
t
ó
l
a
t
a
l
a
j
í
g

➤ Talajt is... „pékek kemencéik kítapasztásához”

„...épületfának is igen kitűnő; s a vízépítésznél, hidakhoz és partczölöpözésre megfizethetetlen becsü.”

Kunszt János, 1873

Sokfunkciós ökoszisztéma-szolgáltatások

Hasznosult a fája, a fa minden része (erdőgazdálkodás)

jól sarjad, viszonylag gyorsan, nagy fatömeget ad, sokoldalúan felhasználható (bútor, épület, vízes-bányák, cölöpök, karók, pincékben ászokfa, kutakban keresztartó-fa, ...magas csersavtartalom, stb.)
„tüzifa kivételével mindenre a legjobb”

Talajvédő, véderdő szerep

Kincstári gesztenyések „vadgazdálkodás”

- vadtakarmány
- jobb kondíció
- értékesebb trófea
- vadkárenyhítés

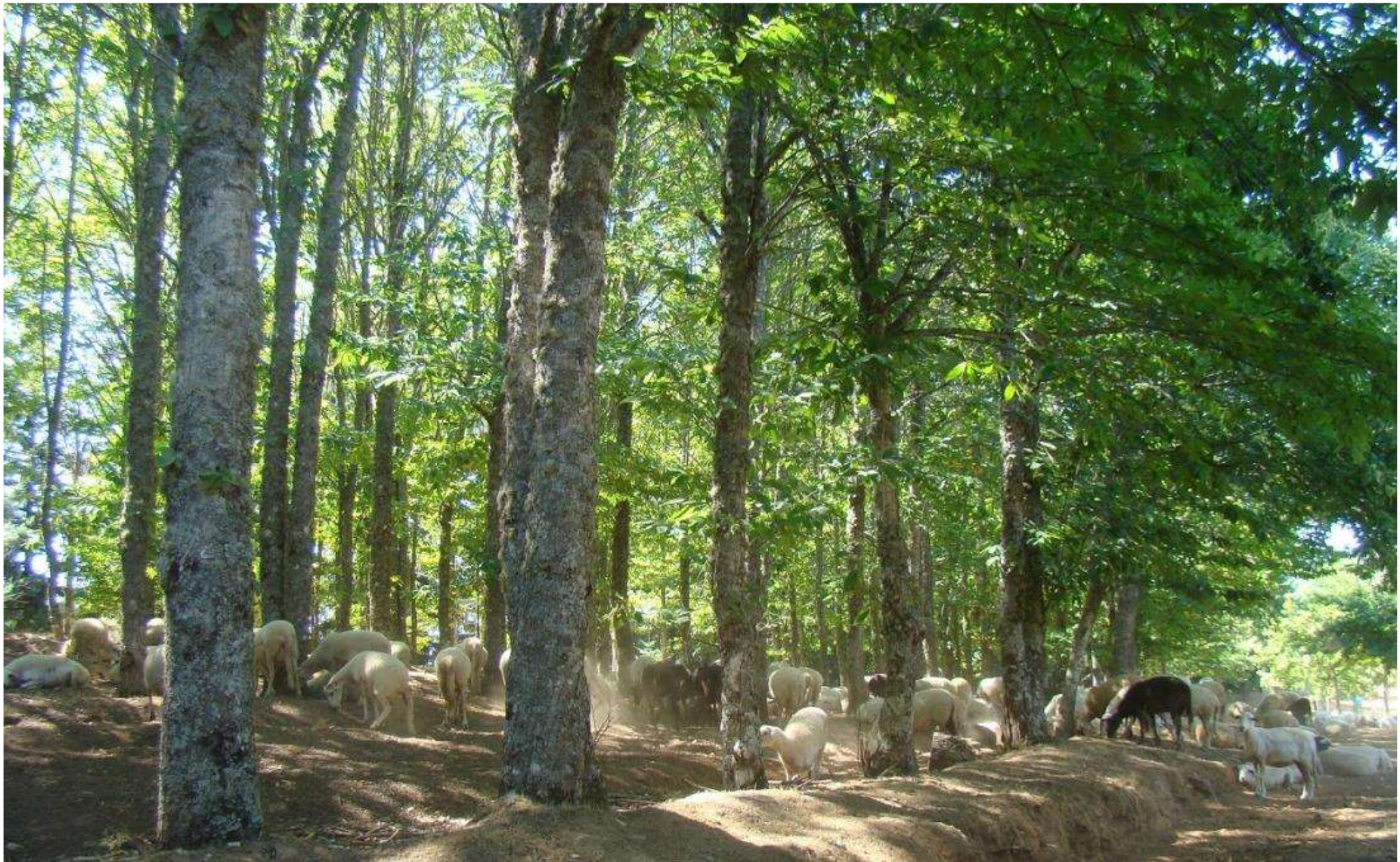
Legeltetés

Gesztenyefás
legelő

G
e
s
z
t
e
n
y
é
s

l
e
g
e
l
ő
e
r
d
ő

Gombagyűjtés

Különleges, sokfunkciós kapcsolat
társadalmi-, szociális szerep
gombázní is érdemes a gesztenyésben

Eddig – 17 családba és 30 nemzetségbe tartozó – 132 mikorrhiza-képző fajt sikerült fellelni a nagymarosi szelídgesztenyésekben. A talált fajok közel 90%-a vöröslistás. A nagymarosi szelídgesztenyések ritka, veszélyeztetett gombák élőhelyeként is szolgálnak.

Gombák: nagy fajgazdagság
Több faj a fákon is

Talaj közelben, talajon, avarszínten

Gombák

nagy
 változatosság,
 fajgazdagság
 Látványosan
 eltér, gazdagabb
 a környező
 erdőkhöz képest

Mikorrhízás gombák, sokfunkciós szerep

PROIBIDA A
APANHA DE
COGUMELOS
EM TODOS
OS SOUTOS
DO CASAL
RODRIGUES (R)

PROIBIDA A
APANHA DE
COGUMELOS

EM TODOS
OS SOUTOS
DO CASAL

RODRIGUES (R)

Portugália
Gombaszedést
tiltó táblák

„Több bevétel a
gombából, mint a
gesztenye eladásból
a gesztenyésben...”

A változatos,
fajokban gazdag
aljnövényzet szerepe

meghatározza (hatnak egymásra)

- a talaj
minőségét

levegősségét

- vízmegtartó képességét

- mikro- és
makroorganizmusok
összetételét

Gesztenyés és
gyertyános-
tölgyes
találkozását, az
aljnövényzet is
éles határral jelzi

változatos,
fajokban gazdag
aljnövényzet

E
h
e
t
ő
é
s
g
y
ó
g
y
n
ö
v
é
n
y
e
k

változatos
fajok, köztük
számtalan
gyógynövény
- ismerték
- hasznosították

„Ehető szőnyeg” a szamóca
fajoktól szinte lépni nem lehet

Nemcsak gesztenyézni, szamócazni is járunk a gesztenyésbe

szamóca

Gesztenye lombcsator:
a gesztenyefa
koronája tölti be a
fóliasátor szerepét

Éghajlatváltozás

- Gyógyír lehet a bogyósok esetében napégés ellen
- Jégverés ellen

Málna

(nagymarosi málna)

„Ribizli szüret a nagymarosi gesztenyésben”

Éghajlatváltozás

- éghajlat-szabályozás

változó
gazdálkodás

változó
éghajlat jelei

Régebben kiskabátban
melengettük az ujjainkat az
avartűznél, napjainkban
strandidőben szüretelünk.

változó
éghajlat

Árnyat adó
lombkorona

Kevesebb a feltalaj
vízvesztése

véd a ragyogóbb
napsugárzástól

Nagyobb védelem
a hosszantartó
aszályok ellen

Az éghajlati viszonyok szabályozásában betöltött szerep Sajátos mikroklíma

- **Szél erejét csökkenti**
- **Egyenletesebb hőmérséklet, páratartalom**
- **Erózió elleni védelem**
- **Enyhítheti a szélsőséges időjárásból adódó kártételeket**

Fajon belüli változatosság

Kultúrtörténeti emlékek

melyek természetí - gazdasági értékek is

Bioélelmíszér - különleges csemege

Kultúrtörténeti emlékek – természeti, gazdasági értékek

- Károly Róbert, Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás
- Telepítések (Nápoly, Firenze) és a helyi változatok keveredése
- Emlékhelyek

„Ahány fa
annyiféle
termés”

Nagy
változatosság,
számtalan alak,
szín, forma

Nével is
illették:

Karácsonyi

Mahagóni

Császár

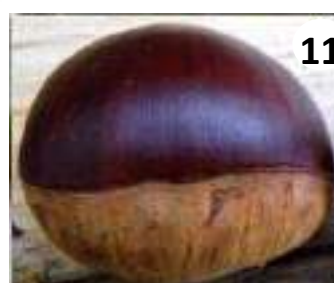
„Őszi” és
„téli”
gesztenye

Termés alakja, színek,
árnyalatok, felületek

Genetikai
diverzitás

V
Á
L
T
O
Z
A
T
O
S

Fajon belüli változatosság

Eltérő virágzási idő jelentősége

(eltérő rügyfakadás,
termésérés...)

- méhgazdaság,
- termésbiztonság,
- tájesztétika

Gesztenyeméz

Virágpora a méhcsaládokra kedvező, felerősítő hatású

Szárazanyagtartalm
a a virágmézek közül
a legmagasabb

Ásványi-anyagtartalma
mennyiség és összetétel
szempontjából is
kimagasló

Illóolajtartalma
40 féle komponenst
tartalmaz

Telekhatár „kerítések”
Sokfunkciós szerepe

- Kultúrtörténeti
- Természeti
- Gazdasági

Változatos
fajösszetétel

- hárs
- vadcserezsnye
- gyertyán
- mezei juhar
- mogyoró
- egyéb fajok

közönséges mogyoró
(*Corylus avellana*)

fekete dió (*Juglans nigra*)

- Egyik klassz tulajdonsága: nem bántják a vadak

